

801.1-14

II-12 C

и (БИД)
T12

Рабінранат Тагор

Мукурої

„САДОВНИК“

Ліричні поезії

Переклад Юр. Сірого

Рабіндрат Тагор, що з'явився так недавно своїми творами на європейській сцені, зацікавив усесь світ. За свої твори одержав він недавно Нобелівську премію і поезії його вже перекладено на всі європейські мови.

Не вдаючись в оцінку цих поезій, поглишаючи се критикам-спеціалістам, зауважимо тільки, що вони являються справді чимсь новим, до цього часу нечуваним у нас в Європі.

Свої поезії Р. Тагор приніс здалекої Сходу, з берегів Бенгальської затоки.

По погодженю Бенгалець, Р. Тагор одержав у Англії вищу освіту і являється до певної міри синтезом і дитиною двох світів, двох цівілізацій.

Свої поезії писав він на своїй рідній мові і сам же переклав їх на мову англійську, яку знав досконало.

Таким чином поезії його стали приступними для всього світу. Переклади своїх поезій на англійську мову Р. Тагор не римує, перекладав прозою, але ся проза не звичайна, в нійчується особливий ритм, який перекладачі обаз зберегти і тут.

Переклади, поданні тут, зроблено з книжі Р. Тагора „Садовник“, яка являється збірником пісень його ліричних, перевитих життям далекою і чужою нам Сходу.

У Київі.

Друн. б. 1-ої Київської Друкарської Спілки. Трьохсв. 5.
1918.

„Садовник“.

Підданець. Будь милосердна до раба свого, вельможна пані!

Царіця. Ладінція скінчена і підданці розійшлися. Чого прийшов ти в пізній час такий?

Підданець. Ти відпустила всіх,—тепер знайдеться час для мене. Хочу прохати того, що лишається ще для найнижчого із слуг твоїх.

Царіця. Чого-ж ти можеш ждати, коли прийшов так пізно?

Підданець. Признач мене садовником до квітника свого.

Царіця. Се що за вигадка?

Підданець. Від інших всіх посад я одмовляюсь. Я зажину свій меч і спис. Не посилай мене в країни чужинців, в палаці їх вельмож; не посилай на нові війни і здобутки. Признач мене тільки садовником до цвітника свого.

Царіця. Та-що ж за служба то для тебе буде?

Підданець. Се буде служба твоєму святові.

Я буду підтримувати свіжість зеленої стежки там, де ходиш ти рано, і кожний ступінь ноги твої буде стрінгтий гімнами нвіток, що мріють про насолоду смерти. Буду гойдати тебе під вітами саптапарни, а місяць рановечеровий буде намагатись крізь листя поцілувати край твого убрання.

3.

Рано закинув я невід свій в море.

З темних безодень я виловив річи дивні на вигляд, дивної краси; одні сіяли, як усмішка, другі блищали, як слізози, а інші шаріли, як лице молодої.

Коли повернувся я додому з уловом своїм, мила моя сиділа в саду і лініво обривала пелюстки з квітка.

Помислив я хвилинку, та й поклав до ніг її все, що вловив і мовчки дививсь.

Вона глянула й сказала: „що за чудні річи! я не знаю на що вони придадуться“.

Від сорому схилив я голову й подумав: „я з ворогом за них не бився, не купив їх у купців; не відповідний се дарунок для неї“.

І цілу ніч кидав я їх одну за другою на дорогу.

А ранком прийшли подорожні; вони позбирали їх і понесли в далекі країни.

Горе мені, де мій дім? При базарному шляху!
Всі причають до моїх дерев свої човни з поклажею.

Всі приходять і одходять, і проходять, коли їм забажається.

Я сижу, слідкую за ними. І лине мій час. Прогнати їх я не можу. І минають мої дні.

І вночі і в день—ступні під деревами. Даремно я кричу: „я не знаю вас!“

Одні з них знайомі моїм пальцям, інші нюхові; кров в моїх жилах ніби то знає їх, а деякі знайомі моїм снам.

Я не можу прогнати їх. Я кличу їх і кажу: „Йдіть до мене в гості всі, хто хоче. Заходьте!“

Рано дзвонить в церкві дзвін.

Вони йдуть з кошиками в руках. Шаріють їх ноги, як троянди. На обличчях перший промінь ранку.

Прогнати їх я не можу. Я кличу їх і кажу: „Йдіть по квіткам в сад до мене. Йдіть!“

В південь гонг дзвонить коло брами палацу.

Не знаю, чому всі кинули роботу і сталиколо моєї огорожі.

Квітки в моєму волоссі зів'яли і скилились, втома у звуках флейти.

Прогнати їх я не можу, я кличу їх і кажу: „прохолодою віс під деревами в мене. Друзі, заходьте!“

Вночі дзвенять в лісі цікади.

Хто се поволі підходить до дверей моїх і стиха стукає?

Невиразно видно обличчя, та не чути ні слова: всюди навколо мовчання неба.

Не можу я прогнати моого мовчазного гостя, Дивлюся я крізь темряву на обличчя його, і минають часи сну.

Нудилася в клітці кімнатна пташка; вільна пташка в лісі літала.

Але прийшов час і зустрілися вони. Такий то був наказ Долі.

І вільна пташка кличе: „Ох, люба моя, летім в лісі!“

І щебече їй пташка з клітки: „Лети сюди до мене в клітку, будемо тут жити вдвох“.

Одповіда їй вільна пташка: „Там за гратахи нема де розправити крилець“.

І щебече їй пташка з клітки: „Ох, в повітрі нема сідала для мене, нема де присісти“.

Просить вільна пташка: „Заспіваймо, люба, пісню лісових країв“.

Просить та, що в клітці: „Сядь поруч зі мною, я навчу тебе співати по вченому“.

Одповіда птичка з лісу: „Ні, ох ні, співам вичитись неможна“.

І щебече їй птичка неволі: „Горе мені, лісових пісень я не вмію“.

З нетерпіння розжеврюється кохання їх. Та ніколи не полинуть вони поруч.

Вони дивляться крізь клітку одна на одну, та даремне їх бажання спізнатись.

В нудьзі б'ються крилами і стогнути: „Близче кохання мое!“

Стогне вільна птичка: „Неможна, боюсь зачинених дверчат клітки!“

Стогне та, що живе в клітці: „Горе, крила мої без силі і мертві“.

Я не маю спокою. Прагну я до того що далеко. Вмірає душа моя від бажання торкнутись крайка темних далеченів.

О, велике Там; ох, пронизуючий заклик твоєї флейти!

Все забиваю я, все забиваю, що не маю крил для льоту, що я назавжди тут прикутий.

Не сплю я й хвилююсь, я чужинець тут в чужій країні.

Твоє дихання долітає до мене і шепче неможливі надії.

І близька до серця твоя мова, як рідна своя.

Ох, ти, Далеке-Далеке, ох, пронизливий заклик твоєї флейти!

Забув я все. Я блукаю в своїх мріях. В часи втоми в туманних сутінках сонця, яким великим привидом встаєш ти в блакиті неба!

Ох, найвідаленніший кінець, ох, пронизуючий заклик твоєї флейти!

Молодий принц проїде мимо дверей наших,
моя мамо,—як я можу працювати нині рано?

Порадь, як зачесати мені коси, в яке убрання
одягтись?

Не дивись на мене так здивованно, моя нене!
Я знаю, не гляне він в вікно мое, в одну мить
зникне він з очей; тільки завміраючий спів флейти,
ридаючи пролине здалеку.

Та молодий принц проїде здалеку мимо дверей
наших, ох, моя мамо, і я вдягну краще все, що маю.

Молодий принц проїхав мимо дверей наших,
моя мамо, і ранковим сонцем палала його колесниця.

Скинула з обличчя я вікривало, зірвала з шиї
намисто з самоцвітів, кинула перед ним на дорогу.

Не дивись на мене так здивовано, моя нене..
Я знаю, намиста він не взяв, воно потрощено коле-
сами його, воно плямою червоную лишилось на
землі; нікто не знає що йому був кинутий дарунок мій.

Та молодий принц проїхав мимо дверей наших,
і скарби з грудей своїх кинула йому я на дорогу.

С першими птичками прокинулась я, коли світ-
ло погасло край ліжка.

І сіла коло відчиненого вікна з свіжим вінком
на розпущеній волоссі.

В рожевих ранкових сутінках ішов дорогою
молодий подорожній.

Разки коралів висили на шиї у нього; короною
сонця блищав на йому вінок. Під моїми дверима він спи-
нівся і пристрастно, закликаючи, промовив: „де вона?”

Ой, сором, не могла я сказати: „вона—се я, мол-
одий юначе, вона—се я.”

Були вже присмерки, світло не було запалено.
В забутті заплітала я коси свої. В проміннях вечір-
нього сонця під'їхав колесницею молодий подорожній.

Піна била з рота коней його і в пилузі було
його убрання.

Коло дверей моїх він встав з колесниці і спи-
тив стомленим голосом: „де вона?”

Ой, сором! Я не могла сказати: „вона—се я,
стомлений юначе, вона—се я.”

Ось квітнева ніч. Світло горить в моїй кімнаті.
Тихо віє подих півдня. Крикливий попуга спить
в своїй клітці.

На мені корсаж колірів павиної шиї, а киря
моя зелена, як трава молода.

Я сижу край вікна і дивлюсь на спустілу вулицю.
І цілу темну ніч я шепчу, та й шепчу сама:
„вона—се я, зневірений юначе, вона—се я.”

Коли вночі йду я сама на побачення, не шепче вітер, пташки не співають, мовчазні стоять будинки по боках дороги.

То все браслети на ногах моїх, вони будуть тишу на кожнім кроці—і соромно мені.

Коли сижу я на своєму ганку і слух мій жде його ступнів, не ворухнеться листя на деревах, а вода в річці нерухома, як шабля на колінах заснуального вартового.

То все сердце мое,—то воно безумно б'ється, і як спинить його—не знаю.

Коли приходить мілій і сідає поруч, і тіло мое трептить і спускаються вії,—темнішою стає ніч, гасне світло од вітру, а хмари наміткою ховають зорі.

То все мій камінь самоцвіт, горить ним лоно і світить,—і як сковать його—не знаю.

Кинь, наречена, працю. Дивись, ось гість.

Чуеш, він стихаторкає ланцюг, що замикає двері? Гляди, щоб браслети на твоїх ногах не надто бряжчали, щоб не була погордлива твоя хода, коли ти будеш стрічати його.

Кинь роботу, наречена, ось гість в вечірній час

Ні, не лякайся, се не вітер з його ознаками.

Стóть місяць у повні: квітнева ніч; прозорі тіни на дворі; над головою ясне небо.

Коли треба, закрий вірвалом обличчя, візьми до дверей світло, коли тобі сумно.

Ні, не лякайсь, наречена, се не вітер з його ознаками.

Не кажи йому ні слова, коли ти жахлива; стань на боці під дверима і зустрінь його.

Коли почне він питати тебе, можеш, коли хочеш, мовчки спустити вії.

Хай не бряжчать твої браслети, коли тримаючи світло, ти введеш його до середини.

Не кажи йому ні слова, коли ти жахлива.

Не скінчила ти ще праці, наречена?

Дивись, ось гість.

Не запалила світла в корівнику?

Не приготувала кошика дарунку—для вечірньої жертви?

Не змалювала червоного значка в продлі волосся, що приносить щастя, не опорядила нічного убрання?

Ах, наречена, та чи чуеш ти, ось гісти!

Кинь роботу!

Приходь такою, як єсть; не трать часу на вдягнання.

Хай розвинулисіь твої кучері, хай нерівно лежить проділь й не зав'язані бинди корсанку,—то дарма.

Приходь,—меткими ступнями крізь трави.

Хай від роси зійде фарба з твоїх ніг, хай розімкнутися кільця з брязкалами на ногах.

Хай випадуть перли з намиста—дармал!

Приходь, меткими ступнями крізь трави.

Бачиш ти, як хмари обкутують небо?

Ключі журавлів здіймаються з далекої мілини на ріці і вільні пориви вітру проносяться на порослях.

Череди турботно біжать на село в загони.

Даремно засвічуєш ти своє маленьке світло, тримтити полум'я і гасне від вітру.

Ну, хто помітить, що віт твої злегка не зайняті санкою від нього?

Та очі твої чорніші ніж дощові хмари.

Даремно засвічуєш ти своє маленьке світло,— воно гасне.

Приходь такою, як єсть: не трать часу на вдягнання.

Що не сплетений вінок—кому яке діло? Що не замикається ланцюг від браслета,—чи не все ж одно?

Все небо вкрилось хмарами,—вже пізно.

Приходь такою, як єсть; не трать часу на вдягнання.

Коли потрібно буде—при твоїх турботах—наповнити свій глечик, приди, ох приди до моого озера.

Вода обніме твої ноги і пролепече свою таемницю.

На пісках тінь настигаючого дощу, і низько нависли хмари над синіми рядами дерев,—ніби важке волосся над твоїма очима.

Чудесно я знаю ритм твоїх ступнів, вони б'уться в моїм серці.

Прийди, ох приди до моого озера, коли тобі буде треба наповнити глечик свій.

Коли скочеться тобі побути без діла, так щоб сидіти бездумно, пустивши глечик свій плавати по воді, приди, ох приди до моого озера.

Зелений вкритий травою схил, а квіткам степовим—нема й ліку.

Випурхнуть турботи з темних очей твоїх, як з гнізд птиці.

До ніг твоїх впаде твоє вкривало.

Прийди, ох приди до моого озера, коли тобі треба побути без діла.

Коли, одірвавшись од забав своїх, скочеш ти поринути в воду, приди, ох приди до моого озера.

Хай блакитна твоя киря лежить на піску: тебе вкриє і одягне блакитна вода.

Хвілі будуть спинатись навшпинки, щоб поцілувати твою шию, щоб розмовляти з тобою! Йошкепки.

Прийди, ох приди до моого озера, коли скочеш поринути в воду.

УРСР

Бібліотека № 889917

Коли доведеться тобі збожеволіти і рватись до смерти, ох прийди до мого озера.

Холодне воно й незмірно глибоке.

Темне воно, як сон, в якому нема снів.

Там в глибині його, дні і ночі—ти сама, а пісні—мовчання.

Прийди, ох прийди до мого озера, коли доведеться тобі поринути в смерть.

13.

Я нічого не прохав, я тільки став за деревом край лісу.

Ще була втома на очах досвітку, і в повітрі була роса.

Ліниві паходці вохкіх трав тонкою наміткою висіли над землею.

Ти доїла корову під бананом руками ніжними і свіжими, як квіти, що жовтіють, ніби масло.

І я стояв нерухомо.

Я нічого не сказав. То птиця невідома проспівала в гаю.

Мангове дерево обсипало свій цвіт на сельську дорогу, і одна за одною пролітали гудучі бжоли.

Над ставом, остроронь, в церкві Шіви, одчинились ворота, віруючі почали своїх пісень.

Притримуючи колінами дійницю, ти доїла корову. Я стояв з моїм порожнім кухлем.

Не підійшов я до тебе близче.

Прокинулось небо від звуків гонга в церкві.

Погнали, череду, порох од копитів пронісся над шляхом.

Жінки пройшли з річки, тримаючи булькаючі глечики.

Твої браслети бряжчали і здіймалась піна коло вінців дійниці.

Ранок минав, а я не підійшов до тебе.

Сам не знаю, чого, брів я дорогою, коли було
вже з півдня і стебла бамбуку шелестіли од вітру.

Покилені тіни простягали довгі руки, припадали
до ніг зникаючого світла.

Коелі втомились від пісень.

Я йшов дорогою, сам не знаю, чого.

Хатина над водою, в холодку кучерявого дерева.
Якась жінка працювала там і браслети її запав-
нюювали весь куток музикою.

Я спинився перед тою хатиною, сам не знаю чого.
Багато гірчичних нив, багато мангових гаїв про-
різує ся вузька звиваюча дорога.

Вона пробігає коло сельської церкви, біжить ми-
мо ринку, коло пристані на річці.

Я я спинився перед тою хатиною, сам не знаю
чого.

Багато літ тому, був день, день вітряного Марця,
коли томні були лепети весни і обсипався манговий
цвіт, на порох шляковий.

Тремтюча вода, підскакуючи, лизала мідяну по-
судину, забуту на сходах на пристані.

І я думаю про сей день, день вітряного Марця,
сам не знаю, чого.

Глибші стають тіни, йдуть череди до своїх загонів.

Сірим стало світло на пустинних луках, та коло
річки, коло переправи селянє чекають порону.

І тихо я знова віддаю себе ході, сам не знаю, чого.

Біжу я,— як біжить в темряві лісу мускусна ань,
що божеволіє від пахощів своїх.

Ся ніч,—ніч середини Травня, а вітер—вітер
півдня.

Я гублю дорогу, я заблудив, я шукаю те, чого
не знайти, я знахожу те, чого не шукав.

Се мое бажання ллеться з моого серця і танцює
перед мною.

Літає блискучий привид.

Хочу я обніти його, та він не дається і заво-
дить мене од дороги.

Я шукаю те, чого не знайти, я знахожу те, чого
не шукав.

16.

Руки торкаються рук, очі тонуть в очах—так починається оповідання про наші серця.

Осяяна місяцем березнева ніч; в повітрі—солодкі пахощі хенни; кинута лежить долі сонілка моя і не скінчена твоя гірлянда з квіток.

Кохання наше з тобою просте, як пісня.

Шафранове вкривало твое п'янить мої очі.

Вінок, що сплела ти з жасминів мені, як хвала, примушує серце тримті.

Се—гра, гра наближень і віддалень, одвертості і затаювань знову; усмішка і легка жахливість солодка, даремна боротьба.

Кохання наше з тобою просте, як пісня.

Ні таємниці за межами сучасного; ні порива до недосяжного; ні тіни, скованої за захопленням; ні блукань в безоднях темноти.

Кохання наше з тобою просте, як пісня.

Од слів ми не йдемо до вічного мовчання; і не простягаєм рук в пустоті до того, на що надії немає.

Досить з нас того, що ми даемо і що беремо.

Ми, упоєні радощами, не підійшли до кінця,—щоб не бризнуло вино страждань.

Кохання між тобою і мною просте, як пісня.

17.

Жовта пташка співає у них на дереві і серце мое тремтить від радощів.

Обоє ми живемо в одному селі і радощі наші—спільні.

Двоє улюблених ягняток її приходять пастись в наш сад під дерево.

Коли зайдуть вони на нашу ячменеву ниву,—я беру їх на руки. Зветься село наше Ханджаною, і Анджаною звуть ріку нашу.

Як мене звуть—знає все село, а її звуть Ранджаною.

Од нас до них—тільки одно поле.

Бжоли, що роїться у нас на деревах, в їх гаю збирають мед.

Квітки, пущені за водою з їх сходів коло річки, припливають туди, де ми купаємося.

І так до нас на ринок приходять коші сухих квіток кусма з їх нив.

Зветься село наше Ханджаною, і Анджаною звуть ріку нашу.

Як мене звуть—знає все село, а її звуть Ранджаною.

Хутірець, що біжить до їх хати, пахтить веснами, манговими квітками.

Їх льон вистигає вже до рвання, а на нашій ниві—коноплі цвітуть.

Зірки, що всміхаються до їхнього будиночка, посилають і нам той самий блискучий погляд.

Дощ, що наповнює їх колодязь, приносить радість нашому кадамовому лісові.

Зветься село наше Ханджаною, і Анджаною звуть ріку нашу.

Як мене звуть —знає все село, а її звуть Ранджаною.

— 18 —

Коли дві сестри йдуть по воду, вони підходять до сього місця і сміються.

Певно відомо їм, що хтось стоїть за деревами що разу, як ідуть вони по воду.

Дві сестри перешіпуються, проходячи повз се місце.

Певне, проникли вони в таємницю того, хто стоїть за деревами що разу, коли вони йдуть по воду.

Нахиляються раптом глечики їх і ллеться вода, коли доходять вони до сього місця.

Певне, здогадались вони, що у того, хто стоїть за деревами, дуже б'ється серце що разу, коли вони йдуть по воду.

Дві сестрі перезираються і сміються, коли надходять до сього місця.

Сміх блискає в іх хутко біжутих ногах і плутає все в голові того, хто стоїть за деревами що разу, як ідуть вони по воду.

Ти йшла стежкою по над рікою з повним глечиком під боком.

По що ти оглянулась раптом і глянула на мене крізь розвіваючий серпанок?

Той погляд, що бліснув з пітьми, прилетів до мене, як вітрець, що викликає тремтіння і вкриває мерехтінням воду і лине геть до берегів тінистих.

Він прилетів до мене, як вечірня птичка, коли вона поспішно пролітає через неосвітлену кімнату від одного вікна до другого і щезає в темряві ночі.

Схована ти, як зірка за узгіррям, а я—подорожній.

По що ж ти спинилась на хвилину і глянула в лиці мені крізь вкривало, в той час, коли йшла по-над рікою з глечиком повним при боці?

Коли меткими ступнями пройшла вона мимо, край її убрання торкнувся до мене.

Тепле дихання весни пронеслося раптом з невідомого острова серця.

Хвиля тремтячого дотику пройшла по мені і зникла раптово, як одірваний з квітки пелюсток, понесений вітром.

Вона проникла в серце моє, як тремтіння її тіла, як шептання її серця.

23.

Чого сидиш тут, брязкаючи браслетами,
безцільно, лініво забавляючись?

Наповни свій глечик водою, пора тобі додому.

Чого перебіраєш ти в воді руками, а одірвав-
шишь, кидаєш комусь на дорогу бистрий погляд, без-
цільно, лініво забавляючись?

Наповни свій глечик водою, та й іди додому.

Ранкові години минають, втікає темна вода.

Сміються хвилі і шепочуться одна з одною,
безцільно лініво бавлючись.

Мандрівні хмари зібрались край неба, там,
над далеким кряжем.

Вони стоять, дивляться тобі в обличчя, і усмі-
хаються, безцільно, лініво забавляючись.

Наповни свій глечик водою, та й іди додому.

24.

Не ховай в собі таємниці твого серця, мій
руже! Довірь ї мені, тільки мені, таємничо.

Ти тихо всміхаєшся, шепни ж мені тихенько,
очує тільки серце, а не уші.

Ніч глибока, дім мовчазний, гнізда пташині
бкутані сном.

Повідай мені крізь стримані слози й усмішку,
крізь сором солодкий і біль, таємницю твого серця.

„Наблизся, юначе, скажі нам правду, від чого божевілля в очах твоїх?“

„Я не знаю, що за вино з дикого маку, котре я випив і від нього божевілля в очах моїх!“

„О сором!“

„Що-ж? той мудрий, а інший простий, той обережний, а той необережний. Єсть очі, що сміються, а єсть такі, що і плачуть, а в моїх очах божевілля“.

„Юначе, чого нерухомо стоїш ти під деревом в холодку?“

„Знемагають мої ноги під тягарем моого серця, тому й стою я нерухомо в холодку“.

„О сором!“

„Що-ж! Хто йде вперед, а хто відстав, одні вільні, другі в кайданах,—а мої ноги знемагають під тягарем моого серця“.

„Беру тільки добровільні дарунки рук твоїх. А більше нічого не прошу.“

„Знаю, знаю я вас, таких жебраків,—ти радий виканючи все, що в кого єсть“.

„Коли-б знайшлася квітка для мене, я носив би її в сердці.“

„А коли шпильки?“

„Я прийму і їх“.

„Знаю знаю я вас, таких жебраків,—ти радий виканючи все, що в кого єсть.“

„Коли-б хоч раз ти глянула з любов'ю на мене, се зробило-б життя мое солодким і після смерти“.

„А коли-б то були караючі погляди?“

„Хай би вони пронизали мое серце“.

„Знаю, знаю я вас, таких жебраків,—ти радий виканючи все, що в кого єсть.“

Запитливі очі твої сумні. Вони хочуть проникнути в мою думку, як місяць хоче змірити глибину моря.

Я оголив життя своє перед тобою од краю до краю, нема нічого скованого, утаємленого. Тому то ти мене й не знаеш.

Коли-б то був лише камінь самоцвіт, я розбив би його на сто частин і нанизав би разок, щоб оповіти шию твою.

Коли-б то квітка була,—маленька ніжна чашечка,—я зірвав би її з стеблини, щоб устромити тобі в волосся.

Але то серце, моя кохана,—де краї його і де дно?

Ти не знаєш меж свого царства, а ти його царіця.

Коли-б то була лише мить насолоди, він розквіт би усмішкою ясною, і ти могла-б побачити його, прочитати в одну мить.

Коли-б то був лише смуток, він би вилився прозорими сльозами, без слів, що одкривають найглибіші його таємниці.

Але то кохання, моя мила.

Його насолоди і смуток безмежні і безмежна його бідність і багатство.

Воно близьке до тебе, як твое життя, але ні, коли не зрозуміеш ти його всього.

„Вірь коханню, навіть коли воно приносить горе. Не заклинай свого серця”.

„Ох, ні, мій друже, темні слова твої, я не можу зрозуміти їх”.

„Серце—тільки для того, щоб oddавати його в сльозах та піснях, моя коханна”.

„Ох, ні, мій друже, темні слова твої, я зрозуміти їх не можу.”

„Недовговічна радість: як крапля роси, всміхаючись, вона умірає, а горе сильне й живе довго. Хай сумовите кохання живе в твоїх очах”.

„Ох, ні, мій друже, темні слова твої, я зрозуміти їх не можу”.

„Од поглядів сонця лотос розцвітає і тратить все, що в його єсть. І не хоче лишитись нерозквітлим в вічних туманах зіми”.

„Ох, ні, мій друже, темні слова твої, я зрозуміти їх не можу”.

29.

Говори до мене, кохання мое! Розкажи мені словами те, про що співав.

Темна ніч. Зірки в хмарах загубились. Вітер зітхає в листях.

Я розпущу свої коси. Синя кирея моя обгорне мене, як ніч.

Я притисну до грудей твою голову; ось в солодкім замкненні лепече твое серце. Я заплюшу очі мої і буду слухати. Не буду я дивитись тобі в лиці.

Коли стихнуть слова твої, ми будемо сидіти мовчазно й нерухомо.

Тільки дерева будуть шептати в темряві,

Ми глянемо одно одному в очі і підем кожний своїм шляхом.

Говори до мене, кохання мое. Розкажи мені словами те, про що співав.

30.

Ти хмара вечірня, що лине по небу снів моїх. Я розквітлюю тебе й зміню форми твої мрію кохання моого.

Моя ти, вся моя. Живуча в снах моїх безмежних.

Жевріють, як троянди, ноги твої в полум'ї бажання моого, ох, збираюча колоски на нивах моїх пісень вечірніх.

Пірко солодкі уста твої од вина моого смутку.

Моя ти, вся моя. Живуча в снах моїх пустельних.

Тінь моєї жаги кинув я в очі твої, ох, живуча в глибинах моого спозирання!

Зловив я тебе, мое кохання, і обплутав сільцями своєї музики.

Моя ти, вся моя. Живуча в снах моїх невмирущих.

31.

Моє серце—пташка пустельна—в твоїх зорах
знайшло своє небо.

В них ранкове гніздечко, в них царство зірок.
І в глибинях їх тонуть пісні мої.

Дай тільки мені можливість літати в небі, в
його пустинній безмежності.

Дай тільки мені можливість розсікати хмари
його, розправляти крила в соняшному сяйві.

32.

Любий, скажи,—і се правда? все правда?
На спалахування блискавиць в моїх очах, темні
хмари в твоїх грудях дають громові відповіді.

І се все правда?—Що солодкі уста мої, як роз-
квітаюча квітка першого кохання?

Що на моїм тілі дишуть травні всіх весен?

Що земля, як арфа, дзвенить піснями, від до-
тику ніг моїх?

І те, що ніч, коли побачить мене, з очей губить
краплі роси, і що щасливе світло ранку, коли він
окутує мое тіло?

Чи правда, чи правда, що кохання твоє, йшло
самітне, кріз віки й світи і шукало мене?

І те, що коли ти нашов мене, твоя мрія віків
знайшла останній спокій в ніжних словах моїх і в зо-
рах в устах і в буйних кучерях?

І те, що ось на сьому чолі, начертана таємниця
Безмежного?

Любий, скажи,—і се все правда?

Люблю тебе, коханий. Пробач мою любов.
 Я піймана, як пташка, що зблілася з дороги.
 Коли серце мое затриміло, спало з його покри-
 вало і воно оголилось. Вкрій його жалістю і пробач
 мою любов.

Коли не можеш кохати мене, любий, пробач
 мою скорботу.

Я прoberусь в свій куточек і сяду в темряві.
 Обома руками закрию я мій оголений сором.
 Не дивись на мене, любий, і пробач мое
 скорботу.

Коли ти кохаєш мене, любий, пробач мені мое
 радість.

Коли повідь щастя понесе мое серце, не смійся
 з мого розпачливого самозабуття.

Коли зійду я на трон і почну володіти тобою
 всевладою моого кохання, коли як богиня, я буду да-
 рити свої милості, тоді, любий, смирись перед моею
 величністю і пробач мое захоплення.

Він шепнув мені: „Кохана, глянь“.
 Гrimаючи я сказала: „геть“. А він не ворухнувся.
 Стояв і тримав мене за руки.
 Сказала я: „залиши“. А він не залишав.

Він нахилився до уха. Глянула на нього я: „і
 не сором“. Не вразило його слово, він не ворухнувся.

До мої щок торкнувся він устами. Я затрем-
 тіла, я сказала: „Ти вже занадто сміливий?“ Але він
 не засоромився.

Він в мое волоссє стромив квітку.
 „Даремно“,—сказала я. Та він не рухався, стояв.
 I ось він взяв гірлянду з мої шиї і пішов. I я
 плачу і питаю серце: „чому він не вертається знову?“

„Чи обів'еш мою шию, красуне, своєю свіжою
гірляndoю з квіtok²⁴“

— Мусиш ти знати,—гірлянда сплетена мною,—
одна, але для богатьох вона: для богатьох, кого бачиш
на хвилину, для тих, що перебувають ще в невідо-
мих країнах, що живуть в піснях поетів.

Пізно вже прохати в мене серця за серце.

Був час, життя мое було, як не росквітлій цвіт
І всі його пахощі ховались там, в середині.

Тепер всі їх розтрачено, розвіяно всюди.

— Кому відомі закляття, що могли б тх зібрати
знову і знову замкнути їх в середину?

— Серце мое—не остільки мое, щоб могла я від-
дати його лише одному, його віддано багатьом.

Був колись той день, кохана моя, поєт твій
готовив до спуску великого епичного корабля.

Горе, не оберігся я,—він зачепився за браслети,
що на твоїх ногах і гірка доля спіткала його.

Він розлетівся в-щент і уривки пісень посипа-
лись до ніг твоїх.

А вага,—всі мої оповідання про давно минулі
війни,—розкидана хвилями сміху, підмочена слізьми,
потонула.

То ж оплати, моя люба, мої втрати.

Я втратив права мої на безсмерті після смерти,
зроби ж мене безсмертним на час життя.

І не буду жалітъ я про всі втрати і докоряти
тобі.

Цілий ранок пориваюсь я сплести вінок, а квітки висковзують і падають з рук.

Ти сидиш, притаївшись, і слідкуеш за мною куточком ока.

Спитай ті очі, що крадькома роблять шкоду, хто в тому винен?

Пориваюсь я заспівати пісню,—не втну.

На устах твоїх ховається усмішка: поспитай у неї про властивість моєї невдатності.

І хай твої веселі уста під присягою розкажуть як голос мій пропав і замовк, як оп'яніла бджілка у квітці лотоса.

Вже вечір, час квіткам складати пелюстки.

Дозволь мені присісти коло тебе й скажи моїм устам приступити до роботи, якій можна віддаватись мовчки і при mrійнім свіtlі зорь.

Неймовірна усмішка змійкою тремтить в твоєму зорі, коли я прихожу прощатись до тебе.

Я так часто се робив, що ти гадаєш, що вернусь я скоро.

Сказати правду, я теж маю сумніви.

То ж знову і знову повертаються весняні дні; повний місяць прощається і одвідує нас знову; знову приходять квітки і з року в рік вони красуються серед віття; так можливо і я прощаюсь лише для того, щоб вернутись знову.

Але втримай тимчасово в собі се довіря: не проганяй його з образливою поспішністю.

Коли я кажу, що розлучаюсь з тобою навіки, прийми се, як правду, і хай тумани сліз поглублюять на мить темні вії очей твоїх.

А потім—усміхайся, весело, як ти тільки можеш, —коли я вернусь.

Мрію я вимовити найбільш таємничі слова,
які тільки маю для тебе; та не смію, боюсь що ти
будеш сміятись.

Тому то я сам кепкую з себе і в жартах роз-
трачує таємницю.

Я безуважний до своїх страждань, бо боюсь, щоб
не зробила того ти.

Мрію я сказати тобі найправдивіші слова, які
тільки маю для тебе; та не смію, боюсь, що не пові-
риш ти Ім.

Тому то я й видаю їх за неправду і говорю
противне тому, що думаю.

Я вдаю, що мої страждання,—дурниця, боячись,
щоб так не зробила ти.

Мрію я промовити слова найдорогоцінніші,
які тільки маю для тебе, та не смію, боюсь: чи за-
платять мені тим самим?

Тому то я взываю тебе суровими назвами і по-
казую мою важку вдачу.

Я примушую тебе страждати, боячись, що ніко-
ли ти не дізнаєшся, що таке страждання.

Мрію я побути коло тебе без слів, та не смію,
боюсь, що зрадить серце.

Тому то я й плету дурниці і говорю й ховаю
серце за словами.

Я жорстоко повожусь із своїми муками, боя-
чись, щоб так не зробила ти.

Мрію я піти далеко від тебе, та не смію, боюсь,
що ти дізнаєшся про мою лякливість.

Тому то я й підношу високо голову і з розвяз-
ністю вхожу туди де ти.

І вічні шпильки твоїх очей все поновляють
страждання.

Ох, божевільний, п'яний до нестями!

Коли розчинивши зовсім двері, ти вселюдно
вдаєш дурня.

Коли ти, показавши язика розважливости, тра-
тиш за ніч все, що маеш;

Коли блукаєш ти дикими стежками і тішишся
нікчемними річами.

Не дорожиш ні ритмом, ні думкою.

Коли зломивши весло, ти бурям віддаєш свої
вітрила.—

Я за тобою, йду мій дружел—іду, уплюсь я і—до
чорта!

В товаристві урівноважених, розсудливих су-
сід витратив я всі свої дні і ночі.

Від багатознання стало сиве волосся, од постій-
ної обережності померхи зори.

Роками збирав і складав я в купу ріжні речі.

Розтопчено їх, будемо танцювати на них, пустим
їх за вітром.

Бо я знаю, що верхівля знання—уплитися, і до
чорта!

Хай сумніви гризливі одпадуть і хай я безна-
дійно вийду з кругу, хай зірве мене з якоря буря не-
розважності.

Весь світ наповнений достойними, працьовити-
ми, користними, здібними людьми.

Одні з них легко йдуть наперед, другі з піхою
ідуть у хвості.

Так хай же поступають і будуть щасливими,
а я, хай буду я, безцільно-безкорисний, як блазень.

Бо я знаю всім трудам один кінець—уплитися і
до чорта!

Присятаюсь — з цього часу не думати про
права на звання достойного.

Я прощаюсь з ученовою піхою моєю і з мірку-
ваннями про те, що праведне, що зло.

З останньою слізозою я розіб'ю слізницю-урну
згадок.

В піну вина, що червоніє, як ягоди, втоплю я
свій сміх і його збужу.

Ярлик добровікованого горожанина на шматки.

І дам обіт священний, бути не гречним, упи-
тися і—до чорта!

Ні, мої друзі, ніколи не буду я схимником, що хочте кажіть.

Ніколи не буди мені схимником, коли вона разом зо мною не прийме постригу.

Ось моя тверда постанова: поки не буде у мене захистного куточка і сопутниці в стражданнях,—я не зроблюся схимником.

Ні, мої друзі, ніколи не кину я рідної оселі і не піду в нетри, коли не звучить в їх прохолоді мілій сміх, і жовта кирея не розвівається по вітру і глибину мовчання не поглублює притиснене шептання.

Ніколи не буди мені схимником!

Отче преподобний, прости сій парі грішників. Осінні вітри дують сьогодня божевільними вихорами і женуть порох, жовте листя; а з ними одітають і твої навчання.

Не кажи, отче, що життя—суєта.

Ми зробили мирову з смертю, і не на довго, на кілька запашних годин, — але ми безсмертні.

Хай прийде хоч все царське військо і грізно піде на нас; ми з жалем покидаємо головою і скажемо: „ви, друзі, нам перешкоджаете.—Коли вам потрібна ся гучна забава, ідіть і брязкайте знаряддям де сами хочете“. Бо—всього на кілька коротких хвиль — ми безсмертні.

Хай і знайомі прийдуть, стовпляться круг нас; старанно кланяючись, ми скажемо їм: „така виключна участь нас соромить. У нас тут тіснувато, в сьому вічному небі, де ми пристройлися. Весна,—квітки пливуть натовпом, а бджоли через клопоти не повернулись одна за одну зачіпають крилами Ні, до смішного тісно в сьому небі, де ми живемо вдвох, двое безсмертних“.

Гостям, котрі від'їжають, побажай ти швидкої
їзди й замети їх слід.

Причаруй собі з усмішкою те, що близьке, що
лукаве й міле серцю.

Нині свято привидів, котрі не відають часу-
смерти.

Хай сміх твій буде так само несподівано-весе-
лій, як пlesки світла на хвилюючій воді.

Хай життя твоє плине берегом часу, як крапля
роси по жильці листка.

І струни твоєї арфи хай дзвенять напівом бі-
жучим, недбалим.

Не йди, любий, не побувши зо мною.
Я прождала всю ніч, і ось очі мої змагає сон.
Боюсь я втратить тебе, під час сну мого.

Схоплююсь я, простягаю руки, щоб до тебе торк-
нутись. Питаю себе: „що се, сон?“

Колиб могла я на ноги твої надіти кайдани ко-
хання моого і зв'язати їх з моїм серцем.

Не йди, любий, не побувши зо мною.

Кинула ти мене і пішла своїм шляхом,
Гадав я, що треба мені плакати, замкнути в
душі один твій видочок, оздоблений в золото пісень.
Та, ох, доля жартівлива,—бач, часу так мало.

З року на рік в'яне молодість; і минають дні весни; квітки такі тендітні,—вмірають без причини, а життя... одна мудра людина сказала мені,—життя тільки рісочка на лотосі.

І про все, про все забути, щоб дивитись вслід тій, що повернула до мене спину?

То було б божевіллям, жорстокістю,—бо ж часу так мало.

Так приходьте-ж, мої дощеві ночі, своїми рокочучими ступнями; смійся золота моя осінь; іди, безжурний квітне, роздарюй цілунки.

Іди і ти, і ти, і ти швидче.

Кохані мої, ви знаєте ми—смертні.

Чи розумно розбивати своє серце через того, хто своє серце геть поніс?

Бо ж часу так мало.

Приємно сидіти в кутку і мріять і в віршах говорити, що в тобі світ цілій.

Обніратися з смутком, рішитись не знати втіхи—одважність.

Але ось знову молоде обличчя коло дверей моїх, знов очі дивляться в мої очі.

Так що ж робити мені?—Ta змахнути сльозу і знову співати,—на новий мотив.

Бо ж часу так мало.

Щоб я не догадався дуже скоро, ти зо мною ведеш гру.

Блісками сміху сліпиш мене, щоб сковати свої сльози.

Знаю я, знаю хитроші твої,—ніколи не скажеш ти того, що хочеться.

Щоб я не полонив тебе, знаходиш тисячу шляхів, щоб сковатися від мене.

Щоб не згубив тебе я в натовпі, спиняєшся десь острорів.

Знаю я, знаю хитроші твої.—ніколи не підеш ти туди, де хочеться.

Ти можеш вимагати більшого ніж інші, і тому ти мовчиш.

З жартівливою необачністю одкидаєш ти дарунки мої.

Знаю я, знаю хитроші твої,—ніколи не візьмеш ти того, що хочеться.

Коли ти так хочеш,—перестану я співати.
Коли серце твое б'ється,—не буду дивитись в
твої очі.

Коли на проході я тебе лякаю,—одійду, не буду
твоїм шляхом ходити.

Коли заважаю тобі звивати вінки,—перестану я
ходити мимо твого саду.

Коли під веслом моїм вода дуже бурунить й
плескоче,—перестану пропливати я під берегом твоїм.

У вільни мене, кохана, від солодких твоїх чар.
Досить сього вина поцілунків!

Тумани парких паошців стискають мені серце.
Розчини двері, хай вильється повітря ранку.

Я потонув в тобі, огорнений хвилями пестощів
твоїх.

Увільни ж мене від ланцюгів твоїх, верни мені
мою мужність, щоб міг я віддати тобі мое визволене
серце.

Я тримаю її руки й притискаю її до своїх грудей.
Я хочу наповнити її красою обіймів рук моїх; і
з поцілунками хочу я понести усмішку ніжних лиць, і
випити зором зори темних очей.

Та, ой, чи можна ж? Хто може одірвати від не-
ба блакить його?

Я хочу втримати красу, але вона висковзує, а в
моїх руках лишається тільки тіло.

Одурений і стомлений я відхожу.

Як може тіло торкнутись тих квіток, яких тільки
дух торкатись сміє?

Кохана, серце ние дні і ночі,—просить зустрічі
з тобою, зустрічі подібної до всезнищуючої смерти.

Неси мене, як буря; все, що маю я, візьми; роз-
бий мій сон, вкрадь привиди. Візьми в мене ввесь
мій світ.

В спустошенні, в останнім оголенні духа, хай ми
в одно зільємось— в красі!

Та жаль, мої поривання даремні!
Де єсть надія на злиття?—Нігде, тільки в Тобі—
мій Боже!

51.

Кінчай-же останню пісню, розлучимось.
Забудь сю ніч, ночі більш нема.
Кого поривався я скувати обіймами своїми?
Снів не втримаеш ти ніколи.
Жадібні руки мої притискують до грудей пустоту, і серце мое розривається.

52.

- Від чого погасло світло?
- Я вкрив його киресю моєю, щоб захистити од вітру, тому воно й погасло!
- Від чого зів'яла квітка?
- Я до серця притиск її з жадібною любов'ю, від того й зів'яла квітка.
- Від чого замок струмок?
- Я поклав на нім загату, щоб він служив мені від того й замок струмок.
- Від чого на арфі порвалася струна?
- Я хотів добитись від неї звука, котрий був вище сил її, від того й порвалася струна.

Чому ти дивишся так, ніби хочеш засоромити?
Я прийшов не як жебран.
Я просто спинивсь на хвилину коло твого двору
під плетінню саду.

Чому дивишся ти так, ніби хочеш засоромити?

Не рвав я троянд в саду твоєму, не брав ово-
чів твоїх.

Я тільки уштиво став тут під гільками на доро-
зі, де може знайти захист кожний незнайомий поде-
режній.

Не рвав я троянд в твоєму саду.

Так, я стомився, і почав накрапати дош.

Завили вітри серед бьючих поклони бамбукових
стеблин.

По небу неслись хмари, ніби тікаючи з поля
бою.

Ноги мої стомились.

Я не знаю, за кого ти мене визнала і кого че-
кала на порозі.

Стріли блискавиць сліпили твої гострі очі.

Я не знов, що ти мене помітиш там, в темряві.

Я не знаю, за кого ти мене визнала.

День кінчився і дош на час перестав.

Я вихожу з під віття коло твого двору, з міс-
чини на траві.

Вже темніє. Замкни ж свої двері; я рушаю в
дорогу.

День кінчився.

Куди поспішаєш ти з своїм кошем, дивлячись
на ніч, коли базар вже одійшов.

Всі розійшлися по хатах, понісши свої поклажі,
м'яль світить з-за дерев на село.

Відгуки голосів, що кличуть порон, летять з-за
темряви до далекого закута, де сплять качки дикі.
А ти поспішаєш ти з своїм кошем, коли базар
вже одійшов.

Сон торкнувся до очей землі перстами.
Воронячі гнізда змовили, втихиши шелести лі-
стків бамбука.

Робітники, вернувшись з поля, розстелують в
дворах свої сінники.

Куди поспішаєш ти з своїм кошем, дивлячись
на ніч, коли базар вже одійшов?

Був південь, коли він пішов.

На небі сонце було в повному блиску.

Я кинула роботу і сама сиділа на ґанку, коли він пішов.

Прилітали біглі пориви вітру, приносили паході з даліких степів.

Горлиці воркували в вітті, бджола заблудила в моїй кімнаті і гула, несучи звістки свої з даліких степів.

Село спало під південною спекою.

Пустельний простягусься шлях.

Часом здіймався шелест листя і стихав.

Я дивилася на небо і розбрала там в блескіті літери ймення, як я пізнала, коли село спало під південною спекою.

Забула я заплести свої коси. Лінивий вітрець ворушив їх коло моїх лиць.

Тихо пливла річка в тіністих берегах.

Не рухались білі ліниві хмари.

Забула я заплести свої коси.

Був південь, коли він пішов.

Земля на шляху була гаряча, спекою дихали поля.

Горлиці воркували в гаю під віттями.

Сама я була на ґанку, коли він пішов

Я була з тих богатих жінок, що виконують свій щоденний срій обов'язок по господарству.

Чому ти вибрав мене? нашо виніс з тихої тіни наших селянських буднів?

Невисловлене кохання—неоскверніме.

Воно горить, як камінь самоцвіт, в священні сутінках серця.

Але яке вбоге воно при жадібнім деннім світлі!

Ох, ти зняв покривало з моого серця і викликав мою любов наверх, зруйнувавши назавжди тихий куточек, де сковано гніздо кохання.

Інші жінки такі ж, як перше.

Ніхто з них не заглянув в глибину своєї істоти і сами вони не знають своїх таємниць.

Вони легко сміються, плачуть, говорять і працюють. Що дня ходять вони до церкви. Що дня палять світло, йдуть по воду.

Я вірила, що коханню моєму не буде призначено пізнати сором і третіння бездомних; та ти від мене одвернувся.

Так, так, твій шлях лежить отворитим перед тобою, мені закрив ти шлях для звороту і кинув ти мене роздягнутою зовсім перед цілим світом, перед його непрікритими віями зорами, що дивляться день і ніч.

Я зірвав твою квітку, о світе!
 Я притис йї до серця і вколовся.
 Коли минув день і стемніло, я побачив, що квітка зів'яла, лишався біль.

Багато ще буде у тебе квіток запашних і дивних, о світе!

Та мій час рвати квітки вже минув, і в темрявіночі моєї я не маю троянди, лишився біль.

Одного разу рано, в квітнику, сліпа дівчина принесла мені гирлянду квіткою, зав'язану в лист лотоса.

Я обвив нею шию свою, а слози підступили до очей. Поцілував я її і сказав: „Сліпі квітки твої і ти.

І не знаєте ви сами, який чудесний ваш дарунок“.

Ніхто не вічний, брате, нішо не істнє довго.
Ховай се в пам'яти, мій брате, і радій.

Життя—не єдина звичайна вага, і шлях наш—
не один лиш довгий перехід.

Поєт один, та співає він не одну тільки вічну
стару пісню.

Квітка зів'яне і згине, та той, хто тримав її, не
буде вічно тужити за нею.

Тільки фінальна павза вінчає гру скінченням.

І життя, щоб поринути в тіни золоті, хилиться на
захід.

Щоб возвнестись з слізми на небо, кохання
мусить кинути свої забави і випити страждання.

Ховай се в пам'яти, мій брате, і радій.

Ми поспішаєм всі зірвати квіти, щоб випадково
вітер не поніс їх геть.

І наша кров тече живіше і блищать очі, коли
зриваємо ми ті поцілунки, що зникнуть коли ми за-
гаємось.

Нетерпляче життя наше, гострі бажання, бо час
дзвонити в дзвін одходу.

Ховай се в пам'яти, мій брате, і радій.

Нам часу не вистарчає, щоб щось таке сколити,
зламати і кинути геть.

Ох, жінко, ти не тільки творіння Бога; ти пра-
ця рук мушин; вони вічно прикрашують тебе красою
своїх сердець.

Поети тчуть для тебе тканини із золотої пряжі
образів, малярі без краю дарують безсмертя твоїм
рисам.

Океан віddaє свої перли, рудник свое золото, в-
літку сади дарять квітки, щоб прикрашати тебе і одя-
гати і робити ще цінішою.

Мрія мужська осінила своїм бліском твою
юність.

І ти напів жінка, напів мрія.

Роки, поспішаючи, йдуть крадькома мимо і за-
носять наші мрії.

Життя наше коротке, мало днів oddано коханню
А будь то праця і кріпацтво, воно було-б без-
межно довгим.

Ховай се в пам'яти, мій брате, і радій.

Нам врода мила тільки тому, що й вона танцює
під ту линучу пісню, що й наше життя.

Нам знання бажані тілько тому, що ніколи не
буде часу поповнити їх.

Все зробилось, все скінчилось в передвічному
небі.

А квіткам земних облуд тільки смерть надає їх
вічну свіжість.

Ховай се в пам'яти, мій брате, і радій.

69.

Я жену золотого оленя.

Смійтесь, мої друзі, а я полину за привидом, що
від мене лине геть.

Я пробігаю через узгірря і яри, блукаю незнайо-
мими землями, я жену золотого оленя.

Ви ходите на ринок і вертаєтесь додому обві-
щані покупками; а мене торкнулись чари безпритуль-
них вітрів, не знаю я, коли і де.

Я не маю на серці турбот; і все, що мав у себе,
лишилось там, за мною. Я пробігаю через узгірря і яри,
блукаю незнайомими землями, я жену золотого оленя.

Я пам'ятаю день моїх дитячих років, коли в калюжі, я пускав кораблика з паперу.

То був вохкий день липня; я був сам і щасливий за забавою своєю.

В калюжці я пускав кораблика з паперу.

І раптом згустились хмари громові, поривами вітри дмухнули і дощ линув, як з відра.

Потекли потоки каламутної води й затопили всю калюжу, потопили й кораблика.

З образою подумав я, що буря підійшла на мисне, щоб зруйнувати мое щастя;—я був предметом позлости.

Хігній день липня—довге сьогодня, а я, я гадаю про всі ті випадки, забави життя, в яких я був переможеним.

Ганблю свою долю за всі ті випадки, що вона зміною грала, і раптом згадую я про кораблик з паперу, що загинув там, в калюжі.

Серед руху і реву життя ти висічена з каменя. Красо, стойш нерухома, німа і самітна, далека.

Великий Час, закоханий, приник до ніг твоїх і шепче:

„Кажи, кажи мені, кохана, кажи мені, наречена!“ Та мова твоя замкнена в камені, о, Красо Нерухома!

61.

Тихше, серце, хай час розлуки буде солодким.
Хай буде то не смерть, а закінчення.

Хай виллеться у спомини кохання, а страждання—
в пісню.

Хай летить в небо і закінчиться тим, що складуться
крила коло гнізда.

Хай останній дотик твоїх рук буде таким ніжним,
як дотик нічного цвітка.

Пожди ще мент, о Чудесний Кінець, і в мовчанні
промов останні слова свої.

Я поклонюсь тобі і підійму мій смолоскип, щоб
освітити тобі шлях.

62.

На смеркову дорогу сну ходив я одвідати мою любов, которую я знов у якомусь давно минулому житті.

Край кинутої улиці стояв І дім, улюбленний І павич дрімав на сідалі, обвіяній вечірнім вітерцем; тихі були голуби в своєму кутку.

Вона поставила світло на долівку перед дверима і стояла передо мною.

Великі очі на мене зняла і беззвучно спітала: „Як ти живеш, мій друже?“

Хотів я сказати, та язык наш був мертвий, забутий.

Я думав, думав,—ні, не приходять мені до згадки наші ймення.

Сльози бліснули у неї на очах. Вона простягла мені праву руку. Я взяв І і мовчки стояв.

Огонь світла спалахнув під вечірнім вітерцем та Й умер.

Подорожній, ти мусиш іти?

Стоїть ще ніч і темрява лежить над лісом.

У нас на ганочку, блискають огні і свіжі квітки,
молоді очі ще не сплять.

Невже прийшов час іти?

Подорожній, ти мусиш іти?

З благанням простягнуті наші руки не зв'язують
твоїх ступнів.

Двері перед тобою одчинені. Кінь коло воріт
осідланий стоїть.

Ми тільки піснями поривались загородити тобі
шлях.

Ми тільки зорами поривались прив'язати тебе
до себе.

Подорожній, ми кинули надію тебе втримати; у
нас лишились тільки слізози.

Яке невтомне полум'я горить в твоїх очах?

Яка пропасниця непокою тече в твоїй крові?

Який зâклика з пітьми тебе понукує?

Які закляття ти прочитав на зорях в небі, що
ніч, мовчазна і дивна, вступила в твоє серце з звіст-
кою, скованою за печаттю таємниці?

Коли ти не любиш шумливих збориш, коли тобі

потрібна тиша, втомлене серце, ми погасимо світло
і спинимо наші арфи.

Ми будемо сидіти нерухомо в темноті серед шеп-
тання листя, втомлений місяць буде лiti свое бліде
світло в вікно.

Ох, подорожній, що за безсонний дух протягає
до тебе руки з глибинъ півночі?

| знову твій заклик?

Вже вечір. Втому обвила мене, як коханя,
звабливими руками.

І ти мене кличеш?

Я віддав тобі ввесь мій день, хижа коханко, але
ти повинна одніти й мою ніч?

Єсть де-небудь кінець всьому, і єсть кінець ніч-
ній темряви.

Не треба, щоб твій голос розсік П і здогнав
мене?

Хіба вечірня музика сну не звучить коло твого
ганку?

І зорі тихокрилі зовсім не сходять над твоєю ба-
штою, де невідома жалість?

Хіба квітки в саду твоєму не обсипаються в
запашному уміранні?

Тобі треба покликати мене, ти непокійна?
Так хай сумні й кохані очі даремно чекають і
плачутъ.

Хай світло даремно палає в порожній кімнаті.
Хай порон везе додому стомлених робітників.
Я я, я забув про сон,—спішу на твій заклик.

Я провів увесь день в гарячім поросі дорожнім,
І ось, в прохолоді вечірній, стукаю я в двері
караван-сараї.

Закинутий він і руйнується.

Диво-дерево ашат просовує свої голодні, і
скрючені коріння в чорні щілині стіни.

Були дні, коли подорожні заходили сюди обмити
свої стомлені ноги.

При блідому свіtlі раннього місяця вони про-
стилали тут на подвіррі свої сінники і сиділі, розмов-
ляючи про далекі країни.

Рано вставали вони, освіжені, і птиці тішили їх
і придорожні квітки спільно кивали їм головками.

Мене ж, коли я ввійшов, чекала погасла лампада

Чорні плями сажі, залишені огнями, що горіли
колись дивились з стіни, як незрячі очі.

Бліскучі мухи мерехтили в кущах, коло висхлого
колодязя, і стебла бамбука кидали тіни на порослу
травою стежечку.

При кінці дня мого нема нікого, хто привітав
би мене.

Довга ніч передо мною, а я стомився.

Божевільний подорожній шукав того каміння, що перетворює все в золото; на тінь він був схожий тілом, спалений сонцем, з ковтунами запиленого і скуйовдженого волосся, з устами, стиснутими так міцно, як його замкнене серце; очі йому горіли, як лихтарики світляка, коли він шукає самицю.

Безмежний океан ревів перед ним. Говорливі хвілі казали одверто про сковані скарби, сміючись над простаком, що не може зрозуміти їх розмови.

Може бути, він не мав уже надії та не думав про спочинок, він шукав, бо шукати—стало вже його життям.

Так океан здіймає свої руки завжди до неба, пориваючись до того, чого неможна досягти.

Так зорі вічно ходять і все творять круги, йдучи до того, чого дістать неможна.

Так само на березі пустельнім божевільний з запиленими кучерями все блукав, все шукав він того каміння, що перетворює все в золото.

Якось то прийшов селянський хлопець і спитав: „Скажи-но, де ти здобув той золотий ланцюг, що підперізує тебе?“

Скочив божевільний,—справді залізний ланцюг його зробився золотим!

То не сон був, тільки не помітив він, як се сталося.

Дико закрутів він головою: як так досяг мети він, не знаючи про те?

Звичкою вже стало: візьме камінь, торкнеться ним ланцюга і одкіне, не глянувши, чи не зробилось того чуда; так і знайшов він той камінь, що перетворює все в золото, і загубив його.

Сонце тонуло на заході; небо було все золоте.

І знову вернувся божевільний по слідах своїх, шукати загибле багатство, і був він без сили з серцем, потопленим в порох і згорблено хилився, як хилиться дерево, підрите під корінь.

Xоч вже вечір підступає тихими ступнями і подає всім пісням знак замовкнути;

Хоча всі сопутники твої дягли вже спати і ти вморилася.

Хоча в темряві ночі сновигас жах і сковано лице неба;

Все ж, моя птице, послухай мене, ох птице, не складай ти крил!

То не присмерк лісового листя, то скаламучене море,—грізний, чорний полоз.

То не квітки жасмину справляють танок,—танцює піна хвиль морських,

Ой, де ж соняшний, зелений берег і твоє гніздо?

Птице, о птице моя, послухай мене і не складай крил!

Сумна ніч залягла вздовж дороги твоєї, досвіток заснув за темними могилами.

Зорі рахують години, притаївши дихання, місяць зморився пливти в глибинах нічних.

Птице, о птице моя, послухай, мене і не складай крил!

Немає надії для тебе і не час жаху,
Нема для тебе слів, ні шопоту, ні крику.

Ні спочинку, ні житла, ні гнізда.
Маеш тільки пару крил й бездорожнє небо.

Птице, о птице моя, послухай, не складай ти крил!

Ще не скінчений день, і ярмарок не одійшов ще, ярмарок на березі ріки.

Я вже думав, що змарнував час і позбавився останньої копійки.

Але ні, брате мені де-що ще лишилось. Ще не зовсім Доля мене обікрала.

Скінчено продаж і закупно.
З обох боків взято все, що кому рахувалось.

І час мені йти додому.
Що, дозорцю, хочеш одержати свій податок за-

ставний?
Не турбуйся, мені де-що ще лишилось. Ще не зовсім мене Доля обікрала.

Тиша загрожує бурею, а од хмар, що звисли там на заході, добра не жди.

Вода притихла, жди пориву вітра.
Скоріш переправитись через річку, щоб не застала ніч.

Ах, перевозчик, тобі треба заплатити?
Що-ж, брате, мені де-що ще, лишилось. Ще не зовсім мене Доля обікрала.

При дорозі усівся під деревом жебрак.

Він гадає—при мені багатий мій заробіток сьогоденний.

Так, брате, де-що ще лишилося. Ще не зовсім мене Доля обікрада.

Темніє ніч, пустельний шлях.

Сяючі мухи блищають серед листя.

Хто там слідкує за мною, крадеться тихимиступнями?

Я, розумію! Тобі хочеться забрати мою поживу? Ти не помилився.

Так, мені де-що ще лишилося. Ще не зовсім мене Доля обікрада.

Десь о півночі я дома. Із порожніми руками.

Ти чекаєш на порозі, дивлячись турботно, не сплючи і тиха.

Як приникла пташка, ти прилинула на груди з нетерплячою любов'ю.

О, Боже, так, так, ще лишилося багато. Ще не зовсім мене Доля обікрада!

72.

В дні мук тяжких, я храм збудував.

Там не було ні вікон, ні дверей, і стіни товсті були, збудовані із суцільних каміннів.

Я все забув, я втік од світу. Я в захопленні дивився на той різбярський твір, що утворив на вівтарі.

Там завжди ніч чорніла і блищають лямпади з запашною олівою.

Дим вічного кадіння заволікав серце моє своїми кільцями важкими.

Не відаючи сну, я вирізав на стінах дивні фігури, з ледве помітними, хвилюючими розум, зарисами,—крилатих коней, квітки з обличчям людським, жінок з руками й ногами, подібними до гадюк.

Через найменшу щілину не міг пробитись там спів птиць, ні шепті листя, ні гудіння працюючого села.

Тільки один звук відгукувався там, в темній башті,—ті закляття, що я казав.

Думка моя стала гостра й тиха, як язичок помум'я.

Я не знов, як час минав, коли з неба камінь упав, ударив в храм, і горе вжалило мене в серце.

Смолоскип ніби засоромився і поблід; нариси на стінах, схожі на скуті сні, божевільно витріщали очі, ніби не встигли сковатись.

Я подивився на твір на вівтарі.

І я побачив, що він сміється, оживаючи підживим дотиком Бога.

Ніч, яку тримав я в неволі, випростала крила і щезла.

Не безмежні багатства твої, терпелива, темна
мати моя, Земле!

Ти побиваєшся, щоб заповнити роти птахів
твоїх, а йжі мало.

Не можеш ти наситити надій наших жагучих,—
а хіба я через те тебе кину?

Усмішка твоя, осяяна смутком, бажана моїм
зорам.

Любов твоя, не відаюча досягнень, люба сер-
цеві моєму.

З грудей твоїх, котрими нас годуєш, життя па-
шить, але нема безсмертя,— і тому вічно ти очей не
заплющаеш.

Віки уже, як ти твориш— і в фарбах і в піснях,—
а рай все в тебе не виходить, есть тільки блідий на
те натяк.

Над самим найкращим твором твоїм—туман сліз.

Я ввіллю пісні свої в душу твою мовчазну, я
зіллю любов мою з твоєю. Я буду кланятись тобі в
муках.

Пізнав я любе обличчя твое, люблю я твій су-
мовитий порох, о Земле Мати!

В палаці всесвіту ледві помітній степовій
стеблині вказано місце на однім килимі з проміння-
ми сонця і зорями ночі.

Так само пісні мої,—місце їх в серці світу поруч
з піснями хмар і лісів.

А ти, властителю скарбів, не судилось багат-
ствам твоїм прилучитись до ясної слави палаочного
золотом сонця і мяккого сяйва mrіючого місяця!

Не зійде на них благословення всеосяжного
Неба.

Коли ж настане смерти час, вони зів'януть, по-
бліднуть і розспіляться на порох.

75.

О півночі будучий схимник голосно сказав:
„Настав мій час лишити дім і шукати Бога. Ох,
хто так довго тримав мене тут, в кайданах блуду?”

Бог шепнув йому: „Я”.

Та уші Його не чули. З дитинкою, що спала
під грудьми у неї, жінка Його мирно спала на дру-
гому боці постлі.

Сказав чоловік: „Хто ті, що дурили мене так
довго?”.

І знову голос сказав: „Се Бог”. Та він не чув.
Дитина сплакнула з просоння і близче притулилася
до мами.

Бог каже: „Спинись, безумний, не кидай дому
свого”. І знову він не чув.

І, нарікаючи, Господь зітхнув: „По що лишає
мене раб мій, збираючись шукати мене?”

76.

Торгівля жвава перед церквою була.
Зранку лив дощ, а день вже йшов до краю.
Ясніш над усі радощі людські була усмішка дів-
чинки: вона за копійку купила дудочку собі з паль-
мового листка.

Пронизливий захват дудочки заглушав і шум
і сміх.

Люди йшли натовпом, штовхаючись і товпля-
чись. Шлях тонув в болоті, річка розлилась, степи
стояли під водою від безупинного дощу.

Найбільше всіх турбот людських, турбота хлоп-
ця: він не мав копійки, щоб купити пофарбовану
палічку.

Його очі, що з сумом дивилися на крамничку,
робили сумним і все те зібрання людське.

Робітник з Заходу і жінка його копають глину на цеглу для обпалювання в печі.

А донечка їх ходить на річку; там безупинно вона чистить і шкрабе горшки й сковороди.

Брат ї, з обстриженим коротко волоссям, і засмаглими голими ніжками і ручками, забрудненими в грязюку, ходить за нею і терпляче чекає, де вона звелить, на березі.

Вона йде додому з повним глечиком, що хилиться од ваги на голові, держучи одною рукою мідний чавунець, а другою хлопчика,—робітниця своєї матері, поважна від ваги турбот господарських.

Я побачив їх раз: голенький хлопчик сидів, розкинувши ніжки. Сестра в воді терла землею глечик, крутячи його.

Маленький пухнатий баранчик пасся коло річки.

Він наблизився туди, де сидів хлопчик і раптом голосно заплакав.

Сестра кинула свій глечик і прибігла.

Вона взяла на одну руку брата, а на другу баранця, і, розділяючи між ними пестощі, зв'язала в один вузол любові рід людини і тварини.

То було в травні. Пекучий південь здавався безмежно довгим. Засохла земля від спеки розкрила жагучі щілини.

Раптом почув я голос з берегу річки, що кричав: „Ta ну ж любий!”

Я згорнув книгу і відчинив вікно—подивитись.

Я побачив, що коло річки, стоть величезний буйвіл, весь забруднений болотом, і дивиться терплячими й люб'язними очима; а перед ним по коліна у воді, хлопчина,—кличе його купатись.

Я усміхнувся, здивившись, і відчув, як щось ніжне торкнуло мене за серце.

Я часто думаю: де пролягає скована межа розуміння між людиною й твариною, котра не розуміє мови.

Через який первісний рай, в ранку днів біблійних, пролягала стежка, якою серця їх ходили одвідувати одно одного?

Їх сліди на ній ще не стерлися, хоч і давно забуті звязки родинні.

Іноді, в якісь то музиці без слів, прокинеться смутний спогад, і тварина тоді дивиться людині в обличчя з ніжною вірою, і людина дивиться в її очі з зворушеного любов'ю.

Ніби то зійшлися двоє друзів в масках і смутно пізнають одно одного під машкарою.

Одним поглядом своїм, о жінко, красуне, ти змогла б викликати скарби пісень, всі, які тільки єсть на струнах поетів.

Але ти глуха до хвалебних пісень,— і за те я тобі співаю.

Найгордіші голови світу могла бти скілити до ніг своїх.

А ти вибіраєш лише тих, кого кохаєш, невідомих славі, щоб кланятись їм,— і за те я кланяюсь тобі.

Дотиک удосконалених рук твоїх міг-би навіть писі царській додати бліску.

А ти вживавши їх на стирання пороху, на прибрання вбогої хатини,— і через те я повний поваги до тебе.

Ся ніч ніч смертельної забави для мене ї
наречено моє.

Чорна ніч, предивні на небі хмари і хвилі мор-
ські тріпочуть в сноях.

Кинули ми постіль наших мрій і вийшли, я і
наречена моя.

Ми вітрові віддаемось. Ми на гойдальці бурі і
бурні пориви божевільно штовхають нас вперед.

Наречена моя на крилах захоплення й жаху,
тримтити, тисниться до сердя моого.

Довго служив я ти, нічого.

Я слав постіль її з квіток і двері причиняв,
щоб одігнати від очей її занадто різке світло.

Я ніжно цілував її в уста, шепотів тихенько над
вухом, поки вона не завмірала в млюсіні забутті.

Вона поринала в безмежних туманах несвідо-
мої нічи.

Вона не відповідала на мої торкання, і пісні
мої не могли її збудити.

Я в сю ніч прилинув з просторів заклик бурь
безумних.

Затремтіла моя наречена, за руку взяла мене
ї пішла.

Розвивалося по вітру волосся, билася кирея ї,
шелестіли на грудях квітки.

Порив, в якому смерть, поніс її життю назустріч.

І ми лише до лиця, серце до серця, я й наре-
чена моя.

Чого ж ти шепочеш так тихо мені до уха, о
Кінець, мій Кінець!

Чого приходиш крадъкома до мене вечорами
коли квітки скшиляться і пройдуть череди, і мовиш
слова, яких зрозуміти не можу!

Так, то ти мене шукаєш, хочеш взяти мене со-
ним пітвом тихих шепотів і холодних поцілунків, о,
Кінець, мій Кінець!

Хіба у нас не буде бучного вінчального звичаю?
І не положиш ти вінка на темно-золотисті кучері
твого волосся?

Хіба ніхто не піде перед тобою з прaporом?
ніч не засяє від твоїх oгнів!

Прийди бучно, хай грають в труби, прийди в ніч, і
без сну.

Одягни мене в вишневу кирею, стисни мою
руку, візьми мене.

Хай стойть напоготові коло дверей твоя коліс-
ниця і іржуть коні нетерпляче.

Підніми покривало і владно глянь мені в лиць,
о, Кінець, мій Кінець!

Вона жила в межегір'ї, на краю маїсного поля де в'ється, сміючись, струмок під урочистою тишио дерев.

Туди жінки ходили по воду і подорожнім хотілось там присісти, відпочити, порозмовляти.

Вона працювала і засипала щодня під клекіт пісень струмка.

Якось то ввечері з повитої хмарами гори зійшов чужинець; кучері його волосся сплітались, як заснулі гадюки. Дивуючись, ми питали: „Хто ти?“ Він не сказав, а сів коло балакучого струмка і мовччи почав дивитись на хатину, де вона жила. Затримали наші серця з жаху, ми не розходились по хатах, поки не настала ніч.

На ранок, коли жінки прийшли з глечиками до струмка коло деодарових дерев, двері в її хатині були одчинені, та голосу було не чути; куди сковалося її обличчя любе?

Подорожній глек лежав долі, її світило вигоріло в кутку. Ніхто не знав, куди полинула вона до світа і чужинець щез.

В травні сонце було ярке і розставали сніги, а ми сиділи над струмком і плакали. І думали сами со-

бі: „Чи єсть в країні тій, де вона, струмок, щоб було з чого наповнити її глечик свій в дні спеки і згади?“ І питали один у одного ми в замішанні: „Ta чи єсть там земля, за тими ланами, серед яких живемо ми?“

Була літня ніч; дихав з півдня вітрець; я сидів в її покинутій світлиці, де стояла незапалена лампада. Раптом щезли з очей моїх гори, ніби спала завіса. О'то вона там іде!

Як ти живеш моя дитино? Щаслива ти? Іде ж ти там знайшла притулок під небом одкритим? На жаль немає там нашого струмочка, щоб задоволити твою жагу“.

„Тут шепче небо—сказала вона.—та не заховане горами і той же струмок, але розлився рікою, і та ж земля, тільки широка, як степ“.

„Там все—зітхнув я,—тільки нема нас“. Вона сумно усміхнулась і сказала: „а ви в моєму серці“.

І я прокинувся і почув, як співав струмок і на ніч шелестіли деодари.

Зеленими і жовтими рижовими степами ходять
тіни хмар, котрі жене бистрий вітер.

Бджоли кинули ссати свій мед; сп'янівши від
світла, вони тиняються безцільно.

Качки на річних острівках крячуть, радіючи з
усякої дурніці.

Брати, не підемо сього ранку додому; хай ніхто
не йде на роботу!

Нумо кинемось побідно на блакитні небесні
висоти, давайте простір вбірати біgom!

Ніби піна в потоці плаває сміх в повітрі.

Брати, стратимо ранок на пісні безцільні,

Xто ти, читальнику, що прочитаєш пісні мої по
ста літах?

Я не можу послати тобі жадної квітки з сеї
роскошної весни, жадної пуски золота з сих хмар!

Розчини двері і глянь кругом.

Твій сад цвіте,—то в нім згадки встають про
квіти, що одцвіли сто літ тому.

І в радошах душі твоєї живе та радість, що спі-
вала колись, весняним ранком, і посыпала свій щасли-
вий голос за сотню літ.

1914. 26/III. Нью-Йорк.

Універсальна бібліотека „ДЗВІН“.

- № 1. Рабіндранат Тагор „Садовник“.
- № 2. В. Еленбоген Вегнер і пролетаріят.
- № 3. А. Луначарський Пролетаріят і мистецтво.
- № 4. Луї Філіп Оповідання.
- № 5. Дж. Лондон Остання боротьба.
- № 6. Г. Мопасан. Оповідання.
- № 7. Вергарн. Зорі, п'еса.

X

Хочіть від

ВИДАВНИЦТВО

„Дзвін“ і „Українська Школа“

мають контору і головний склад книг у КІЇВІ.

Всіх, хто хоче мати книги в більшій кількості для продажу, або бібліотек та шкіл, прохаемо звертатись з замовленнями по такій адресі:

М. КІЇВ, Бесарабська площа, № 2.
(Площа Богдана Хмельницького)
Видавництво „Дзвін“.

Замовлення виконуються негайно.

Книгарням звичайний % опусту.

Пересилка на рахунок покупця.

Книгарня Т-ва „ДЗВІН“

ХАРЬКІВ Петровський пер. № 18

Має на складі всі видання „Дзвону“ і „Української Школи“ і являється головним складом для Слобідської України. Книгарня має в продажу всі книги, які виходять на Україні і за кордоном.

Замовлення виконує негайно.

